מאימתי פרק ראשון תענית

ב:

עין משפט נר מצוה

ד א מיי׳ פ״ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ה׳:

תורה אור השלם

1. וידעתם כי אני יי בפתחי את קברותיכם ובהעלותי אתכם מקבריותיכם עמי: יחזקאל לז יג
2. פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון: תהלים קמה טז
3. ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם כמשפטם: במדבר כט יח
4. הלוא קציר חטים היום אקרא אל יי ויתן קלות ומטר ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני יי לשאול לכם מלך: שמואל א יב יז
5. ושעיר עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסכיהם: במדבר כט יט
6. ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד מנחתה ונסכיה: במדבר כט לא
7. ומנחתם ונסכהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם במשפטם: במדבר כט לג

רבינו חננאל

אליה אלהים ויפתח את רחמה. מפתח של תחיית המתים, שנאמר וידעתם כי אני ה׳ בפתחי את קברותיכם וגו׳. גשמים היינו פרנסה. ומשום שהגשמים חשובים בתחיית המתים קבעו ברכה זו בתחיית המתים. איסקא ר׳ אליעזר אומר מיום טוב הראשון של חג מזכיר. [איבעיא להו א׳ מלילי י״ט הראשון מזכיר], ונמר לה מניסוך. ר׳איתקש ניסוך המים לניסוך היין, דאמר [מר] ומנחתם ונסכיהם (לך) [מלילי״ י״ט טר״ב הראשון מזכיר] אפילו בלילה, פירש [נ״א: בירושתין בהמירה בתחלת פרק יש בקרבנות. או מלולב נמר לה, דכתיב ולקחתם לכם ביום ולא בלילה. ופשטנא מהא דתניא מאימתי מזכירין על הגשמים, ר׳ אליעזר אומר משעת נטילת לולב, ר׳ יהושע אומר משעת הנתון, אמר ר׳ אליעזר היאיל וארבעת מינים הללו אינם באין [אלא] לרצות הגשמים כו׳. שפיר קאמר ליה רבי אליעזר לר׳ יהושע, אני לא אמרתי לשאל אלא להזכיר, כשם שתחיית המתים מזכיר כל השנה ואינה אלא בזמנה, כך גשמים מזכיר ור׳ יהושע פריך הכי, מה לתחיית המתים שמזכיר בכל יום, וכל יומא דימניה היא, אלא נשמים אטו כל יומא דימניהו הוא, והתנן יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה הוא. ר׳ יהודה בן בתירה אומר בשני של חג הוא מזכיר. ונמר לה מניסוך, דתניא בשני ונסכיהם, מדכתיב [ב״ם] יתירה, דהוה ליה למכתב ונסכה ונסכיהם. ובששי כתיב יוד יתירה דכתיב ונסכיה, ובשביעי (משפטים) [כמשפטם], כתיב מ׳ יתירה, מיכן לניסוך המים מן התורה. וכי דבריהי מיום שני ומיהו הלכך מיום שני מזכיר. ר׳ עקיבא אומר בששי אומר את היה מיכן (אין) לניסוך המים, מיהו דייק מדכתיב ביום הששי ונסכיה, בשני ניסוכין הכתוב מדבר, ניסוך מים וניסוך יין, דכי כתיב ניסוך יתירה בששי כתי (הלכה׳) [הלכך] בששי מזכיר.

איבעיא להו רבי אליעזר מהיכא נמיר לה מלולב נמיר מה לולב ביום ובו׳. פי׳ ולולב הוי לנוי דמים ונדל על המים או דלמא מניסוך נמר לה פי׳ ונפקא מינה (ה) אי מלולב נמר לה אבל ניסוך המים פניירא ליה דלמא ביום לחשון הוא או מניסוך המים קא נמר לה דקניירא ליה לניסוך המים ביום לחשון הוא אי נמי דלמא מלולב נמר הוה דווקא ביום שנאמר (ויקרא כג) ולקחתם לכם ביום אבל אי מניסוך הוה אפילו בלילה ולענין זה אלמוד מר ומנחתם ונסכיהם (ו) בלילה אף וכו׳ פירוש דתנ״ג לניסוך קרבנות לא הוי עד לאמר הקרבת קרבנותיהם ואם כן היאך קריבי נסכים בלילה רוצה לומר בלילה אינה והניסוך האב דהוי ממיס דמתרינן במסכת יומא (דף כו:) (ז)אמר רב ואיתימא ר׳ יוחנן מנין מנסכים מים מנא אלמא מתמיד של שחר ות״ל לא הוי בלילה לתשובה דהא מינה אלמא ביום יש לומר דאיכא מיניה נמי דלמא ביום אף הזברה ביום או דלמא מניסוך המים גמר לה מה ניסוך המים מאורתא (ח)דאמר מר (ט)ומנחתם ונסביהם אפילו בלילה אף הזברה מאורתא תא שמע דאמר רבי אבהו לא למדה ר׳ אליעזר אלא מלולב איבא דאמרי ר׳ אבהו גמרא גמיר לה ואיבא דאמרי מתניתא שמיע ליה מאי היא דתניא מאימתי מזכירין על הגשמים (י)רבי אליעזר אומר משעת נטילת לולב (יא)ר׳ יהושע אומר משעת הנחתו א״ר אליעזר הואיל וארבעת מינין הללו אינן באין אלא לרצות על המים וכשם שארבע מינין הללו אי אפשר בהם בלא מים כך אי אפשר לעולם בלא מים אמר לו ר׳ יהושע והלא גשמים בחג אינו אלא סימן קללה אמר לו ר׳ אליעזר אף אני לא אמרתי לשאול אלא להזכיר וכשם שתחיית המתים מזכיר כל השנה כולה ואינה אלא בזמנה כך מזכירים גבורות גשמים כל השנה ואינן אלא בזמן לפיכך אם בא להזכיר כל השנה כולה מזכיר רבי אומר אומר אני משעה שמפסיק לשאלה כך מפסיק להזכרה ר׳ יהודה בן בתירה אומר בשני בחג הוא מזכיר ר׳ עקיבא אומר בששי בחג הוא מזכיר ר׳ יהודה משום ר׳ יהושע אומר העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג האחרון מזכיר הראשון אינו מזכיר ביום טוב ראשון של פסח הראשון מזכיר האחרון אינו מזכיר שפיר קאמר ליה ר״א לרבי יהושע אמר לך רבי יהושע בשלמא תחיית המתים מזכיר דכולי יומא זמניה הוא אלא גשמים כל אימת דאתיין זמנייהו היא והתנן (יב)יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה הם שנאמר (יג)הלא קציר חטים היום וגו׳ ר׳ יהודה בן בתירה אומר בשני בחג הוא מזכיר מ״ט דרבי יהודה בן בתירה דתניא (טו)רבי יהודה בן בתירה אומר נאמר בשני (טז)ונסכיהם ונאמר בששי (יז)ונסכיה ונאמר בשביעי (יח)כמשפטם הרי מ״ם יו״ד מ״ם הרי כאן מים מכאן רמז לניסוך המים מן התורה ומאי שנא בשני דנקט דכי רמיזי להו בקרא בשני הוא דרמיזי הלכך בשני מדכרינן רבי עקיבא אומר בששי בחג הוא מזכיר שנאמר נאמר בששי (יט)בשני ניסוכין הכתוב מדבר ואחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין ואימא תרוייהו דחמרא סבר לה כר׳ יהודה דאמר רמיזי מיא אי

מי

מי

כי אני ה׳. ולא שנית: **פותח את ידך.** ולא שנית: **גשמים נמי היינו פרנסה.** (ג) וכבר מצינת ליה: **מלולב נמר לה.** שדומה ללולב שכשם שמי מפסר נלולו מרכב מינין בלא מרכב לעולם כך מי מפסר לעולם בלא מים: **מה לולב ביום.** שממתילין ליטול ביום לחשון אף הזכרה נמי ביום כלומר שאין מזכירין בלילי יום טוב ראשון של חג: **מה ניסוך המים מאורתא.** כדאמרן בפ׳ סוכה (דף נ.): שממלאין הכלי מים לניסוך המים בלילה. ויש ספרים דכתיב בהו לתמר מר ומנחתם ונסכיהם בלילה (ג) שמקריבין הקרבנות ביום יכולין להביא המנחות והנסכים בלילה אף אלו ניסוך המים נמי יכול לנהג בלילה: **אף הזכרה נמי מאורתא.** שבלילי י״ט הראשון קאמר ר׳ אליעזר שממתילין להזכיר גבורות גשמים: **גמרא גמיר לה.** רבי אבהו דרבי אליעזר גמר מלולב: (ד)**מסיימין שמיע ליה.** דרבי אליעזר גמר מלולב: **משעת הנחתו.** מיום שמכרכין בו בתחלה דהיינו כשניעי א): **מרכבה מינין הללו.** שבלולב ותמרוג: **כך גשמים.** יהא מזכיר כל השנה אפילו בימות החמה אם הוא רוצה יהא מזכיר: **משעה שפוסק מלשאול.** שכשפסק פוסק מלומר ותן טל ומטר פוסק מלהזכיר גבורות גשמים. והשתא לא מצית למימר אם בא להזכיר כל השנה אפילו בימות החמה אינו מזכיר הואיל ואין זמנו, אף בחג אינו מזכיר הואיל ולאו זמן ברכה הוא. **האחרון.** המתפלל תפלת מוסף. הראשון, המתפלל תפלת יוצר. מזכיר. ושוב אינו מזכיר. **שפיר קאמר ליה** ר׳ אליעזר לר״י. דכי תיכי דמזכירין תחיית המתים כל השנה אע״ג דלאו מימ ברכה הוא מזכירין. מימן קללה הוא, וכיון דלאו זמנה אין מזכירין, ור׳ יהושע לא מצית למימר אם בא להזכיר כל השנה אע״ג דלא זמניה, כך מזכירין גבורות גשמים אם רוצה כל השנה, וכתא נמי אע״ג דלאו מימן ברכה הוא מזכירין. מימן קללה הוא, וכיון דלאו זמנה אין מזכירין, **נאמר בשני ונסכיהם.** דסני בנסכה, וכיון דכשני אחרכי מ׳ לדרשה דמים, לפיכך מתחיל להזכיר בשני. **בשני ניסוכין הכתוב מדבר.** שני ניסוכין על קרבן אחד, ונסביהם משמע ניסוכין הרבה דקרבנות הרבה, **סבר לה** כרבי, דכתיב ניסוך המים.

מסורת הש״ס

ב) תמורה יז. [זבחים ח. פד.], נזירות מד: נב., ג) [נקמן ד.], ג) [נסן], ד) נקמן יב:, ה) שבת קג:, ו) זבחים קי:, ז) דף לו: עי׳ תוס׳ שם ד״ה כדי), ח) ל״ל מתניתא, ט) נפניני לתיא ר׳ אלא ואי תימא רמי כר תמנא ואי תימא ר׳ יוחנן,

הגהות הב״ח

(ה) גמ׳ תמר לך נשמים נמי היינו פרנסה: (ב) ר״ש ד״ה נשמים נמי היינו פרנסה שזרעים ופירות גדלים מהם לפרנסת העולם וכנר מצינת ליה: (ג) ד״ה מה ניסוך כו׳ ונסכיהם נמי בלילה אפילו בלילה דאע״פ שמקריבין הקרבנות: (ד) ד״ה נשמי נשמיע כו׳ אבל ונסכיהם דמשמע הרבה ניסוכין בקרבנות הרבה: (ה) תוס׳ ד״ה מיניעיא מי ונפקא מינה דאי מלולב נמר לה כי הם ל׳ לניסוך המים נמי ביום לחשון הוא: (ו) **בא״ד** ומנחתם ונסכיהם אפילו בלילה וכו׳ פי׳ לתנ״ג דאין הא״ר קריבי כבשים [ד״ה תניא ובנסכים לימת בדפ״ר ולפנ״ד אין כוונת רבינו להניח נסכים לבכשים אלא הדפוסים המשוחרים מיקנו לנסכים] בלילה אלא ד״ל בלילה שניה מ״מ הניסוך הוא דהוי ממים כי בל״ל: (ז) ד״ה מים כו׳ ושעמא דר״ע דכתיב ונסכיו ונסכיה:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) ד״ה ד״ה מצעת הנמתו וכו׳ ליה״ע בשניעי. ג״כ וכן פרש״י לקמן דף ג ע״ש בד״ה אלא ר׳ יהושע היא וכו׳ ליה״ע בשניעי וכו׳ עכ״ל. וע״ע לקמן דף ד ס״ע״ש פרש״י בד״ה ר׳ יהושע היא וכו׳ ליה״ע בשמיני יום וכו׳ עכ״ל. וכן משמע מדברי הש״ס שם ודו״ק. שוב ראיתי לקמ״ש דמ״ש ש״ס בשניעי על שעת הנתת גולב הוא מחר אחר ההזכרה היא לאזהרת דשמיני ומ״ש תום׳ ד״ה משעת שגילה וכן נלמד ממכרס״ת לקמן דף ג ע״ש ד״ה נמי יעיש״ה:

מוסף רש״י

משעת הנחתו. משעת הנתת גולב הוא מזכיר, דניניעי יום שמיני (לקמן ד׳).

רבינו גרשום

כיאמי׳ה, ולא שליח, פותח את ידך, ולא שליח. גשמים נמי היינו פרנסה. וכבר הוצנא ליה. פיסקא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com